

Kosztolányi Dezső háború előtt kiadott Modern költők anthológiájával, lényeges csoportosítási különbségre akadunk. Kosztolányi arra törekedett, hogy a költők szépségben és magasztosságban legköltőibb termékét produkálja. Faludy arra törekszik, hogy a költők legvehemensebb, valamelyes formájú harciszózatát portálja, ha ez a harc nem is mindjárt puskát és bombát jelent, hanem a lélek valamelyik vékonyka síkján zajlik, de körkörös mozgásával mást és sokakat érint. A költők millió és millió versvibrálgása nagyjára nosztalgias természetű. Inkább szeretik befelé, az érzékenység gócai felé, a speciális egyéni bánat felé kergetni önmagukat, ami egyéni és alkati változatában sok hasonló egyeddel visszhangzik. De Faludy nem ezeken a feltételes megállóhelyeken időzik, hanem — merész fordulattal — a költők azon mondanivalóját csoportosítja, amelyek miriádjai a tenger öszvizét teszik, amiből a költő úgy dugja ki prófétai fejét, hogy testtel még mindig ott ragad azok között, akikért szavát felemelte.

A legrégebbiek közül, akiket már európai szellemiségűeknek tart C. V. Catulluson kezdi (Kr. e. 87-54), folytatja A. Tibulluson, majd Lukanoszon keresztül a középkorba ugrik s a *Carmina Burana* (XI-XIII. század) át máris Fr. Petrarcanál tart, (1304-1374). A továbbiakban eljut a középkori Dánián, Németországon keresztül Byron, Shelley, majd a legújabb korig, ahol Bertolt Brechten és Jules Romainson végzi. Az egész nagyon figyelemre méltó munka s úgy olvasónak, mint szavalónak nagy gyönyörűségére a lapok egymásutánján ott fekszik testközelben a költői progresszió világtörténelmi kis tükre. Faludy György nagyszerű előbbi kötetei után (Fr. Villon, H. Heine) az esztétikusok gyors hada máris összeült vértörvényszéket tartani Faludy György felett. Vádjuk igen súlyos. A békát hideg lábporcán ragadják ki a vízből. Rakétának csufolják és azt állítják, hogy némely költőnek csak a neve valódi és az alája függesztett évszám: a többi kitalálmány. Faludy védelmében mindössze annyit, hogy minden vers önmagáért lelkes, szabad és a költészet szabályain belül — cselekedet. S ha a költők némi változtatással irták is meg, vagy talán megsemmisítették, így kellett volna őket megírni!

Faludy ezuttal sem irodalomtörténetet írt, hanem a történelem irodalmát sürítette elénk s ennél többet nem tehetett. (Pap Gábor)

HORNER MIKLÓS: A PALESZTINAI KÉRDÉS. (Pantheon. Budapest. 1938)

Horner történelmi visszapillantást vetve a kérdés multjára igyekszik megvilágítani a kérdés mai lényegét. Sikerül neki bebizonyítani, hogy a megoldatlan Palesztina-probléma élessége az angol bizottság munkájának befolyása óta sem csökkent, sőt Palesztina a mai világpolitika egyik legfontosabb, de mindenesetre egyik legkényesebb pontja lett. Horner tanulmányának értékes szempontja, hogy az arab-zsidó kérdést nemcsak arab-zsidó nacionalista szempontból, hanem osztályhelyzet szerint is mérlegeli. Leszögezi, hogy az arab mezőgazdaság silány állapotát meg rögzíti az elavult, csak a föld termését s nem a föld értékét alapul vevő adórendszer, az arabok tudatlansága, melyen sem az angol kormányzat, sem az arab effendik nem kívánnak segíteni. Rávilágít a tanulmány a bevándorlási kérdésre, melyben más az álláspontja a Jewish Agencynek, mely korlátozás nélkül, az arabságnak, mely nagy korlátozással és a kormányzatnak, mely az arany középuton szeretné a bevándorlást lebonyolítani.

A palesztinai arab pártok harcában helyesen emeli ki Horner az uralkodó családok érdekeit, de emellett a tényleg fennálló nemzeti szempontokat is. Ugyanezen szempontoktól azonban a zsidók sem mentek; a Peel-bizottság tárgyalásai ezért nem vezettek eredményre. Mint para-

doxont állítja fel Horner a tételt: „a zsidó nemzeti Palesztinát csak úgy lehetne tovább építeni, ha a zsidók lemondanak a nacionalizmusról.“ Igaz, de a megoldást csak az arab-zsidó megegyezés hozhatja meg, olyan megegyezés, melyet a két nép köt egymással — az uralkodó rétegek kihagyásával. (*Rab Imre*)

A TRANSZILVANIAI MUZEUM EGYESÜLET HÁROMNEGYEDSZÁZADOS TUDOMÁNYOS MŰKÖDÉSE (Szerkesztette György Lajos Cluj, 1938.)

A közel négyszáz oldalas mű a transzilvániai Muzeum Egyesület (*EME*) szaktudományi és közművelődési tevékenységének adatait közli az 1859 és 1934 között eltelt 75 esztendőről. Ezek az adatok, akár statisztikailag, akár minőségileg vesszük, nagyon imponálóak. A négy (bölcészeti-, nyelvi-, történettudományi-, jogi- és társadalomtudományi) szakosztály háromnegyedszázados mérlege 3285 előadás, 600 önálló mű és különnyomat, valamint 180 kötet folyóirat az Egyesület kiadásában. Ugyanakkor az Egyesület tudományos munkásai között, akiknek a száma szintén több, mint ezer, olyan súlyos nevek szerepelnek, mint Hermann Otto, Koch Antal, Daday Jenő, Entz Géza, Szádeczky K. Gyula, Apáthy István, Genersich Antal stb. stb. Viszont meg kell állapítanunk: a Muzeum Egyesület munkájában a felölelt kor számos igen jelentős honi személyisége hiányzik. Hogy miért nem ölelte fel a Muzeum Egyesület egyik a transzilvániai magyar tudományos kutatás teljes személyi gárdáját, azt természetesen nem megóvni akarjuk most, hanem csupán utalunk arra, hogy az egyes szakosztályok 75 esztendő működéséről külön-külön beszámoló különben alapos dolgozatok korántsem az Egyesület eleven élettörténetét adják. Ha valami kifogásolható ebben a, — hangsúlyozzuk felemelő — honi tudományos törekvésekről beszámoló emlékjelben, úgy ez nem az, amit a mű szerkesztője felhoz, hogy „az Egyesület történetét és muzeális tevékenységének méltatását egyelőre mellőzi“, de, hogy a tulajdonképpeni történeti dolgozatok sem haladják meg a bibliográfiai színvonalat. Keserű dolog ilyen hatalmas munkaenergiát felfalt teljesítménnyel szemben kifogásokkal élni, viszont mégis fényűzés — körülményeink között — a kéregismeretek e titáni halmozása. Fele anynyi terjedelemben, ugyanezzel a pontossággal ugyanezt a képat kapta volna az olvasó. A *Valentini* Antal összeállításában közölt könyvészeti leírás modorában s hasonló terjedelemben elfért volna az Egyesület tudományos és népszerűsítő előadásainak a jegyzéke. S a többi helyen inkább szerettük volna a szakosztályok elmélyítettebb és plasztikusabb élettörténetét. A kor, amit az Egyesület rokonszenves tevékenysége átölel, a magyar művelődéstörténelem legelhanyagoltabb, ugyanakkor meglepő értékeket és összefüggéseket rejtő korszaka, aminek a feltárása ma tudós kötelesség, különösen, ha egy olyan széles ablak nyílik az ismeretlen tájra, mint aminőt az Egyesület múltbeli tevékenysége tár. Így maga az Egyesület úgy jelenik meg a végtelen oldalakon, mint valami üvegszekrénybe tett lelet. Ez a lelet — sohase tagadtuk — igen értékes, mondhatnók drágakő. Ám a feldolgozó szellemnek az ilyen drágakővel szemben az a kötelessége, hogy megőrizvén azt, beleállítsa abba a széles összefüggésrendszerbe, amely a világ számára kigyöngyözte. Ha már a kiértékelés munkáját kénytelen volt jobb időkre hagyni a szerkesztőség, úgy magát a tárgyat a honi, illetve az egyetemes magyar művelődés és társadalomtörténet életelevenségében kellett volna megragadnia. Így ez az egész hatalmas munka csak előmunkálat, bibliográfia a tulajdonképpeni feladat elvégzéséhez. (*G. G.*)